

Põllumehe TEATAJA

Otsi...

ESILEHT TEEMAD ELITODE UUDISED VALJAANDED KOLLEEGIUM

TOIMETUS

Seakasvatuses sabade lõikamisest loobumine nõuab kompleksset lähenemist

Triin Hallap, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja arendusnõunik ja Alo Tänavots september 2022
Seakasvatus, Põllumehe Teataja september 2022

Foto: Shutterstock

Põllumajandusloomad on loomad, keda peetakse ja aretatakse loomsete saaduste tootmise eesmärgil. Euroopa Liidus kaitsevad EL-i õigusaktid ja iga liikmesriigi seadused (EL-i direktiiv 2008/120/EÜ ning loomakaitseseadus)

põllumajandusloomi inimese sellise tegevuse või tegevusetuse eest, mis ohustab või võib ohustada nende tervist või heaolu. Nii on standardid seatud ka sigade kaitseks, sealhulgas on keelatud sabade lõikamine kui rutiinne protseduur.

Loomakaitseseaduse § 9 lg 2 kohaselt on muuhulgas lubatud loomade kastreerimine, steriliseerimine, nudistamine, sõrgade ja kapjade lõikamine, tätoveerimine, mikrokiipimine, põrsaste hammaste ja sabade lõikamine, pullidele ninarõnga panemine, tibude nokkade lõikamine ja väliaedikutes peetavate kultide kärssade rõngastamine. Põrsaste sabasid on lubatud lõigata üksnes juhul, kui see on veterinaararsti otsuse kohaselt nende tervise ja heaolu tagamiseks vältimatult vajalik. Keelatud on loomade kastreerimine pikaegset valu põhjustaval kudede nekroosi tekitaval viisil.

Kuigi Euroopa Liidus on sabade lõikamine sigadel rutiinse protseduurina keelatud juba alates 1994. aastast ning enne lõikamist tuleks võtta kasutusele muid meetmeid, et vähendada sabade lõikamist, on enam kui 25 aastat hiljem endiselt absoluutne enamus (132 miljonit siga ehk 90%) lõigatud sabadega.

Sabade lõikamise tingib kodusigade käitumishäire, mille tulemusel hakkavad sead hammustama kaaslaste sabasid. See omakorda halvendab loomade heaolu ja põhjustab seakasvatajatele majanduslikku kahju.

Miks tekib vajadus lõigata sigadel sabad lühemaks?

Teadlased on antud teemale pööranud suurt tähelepanu, et välja selgitada sabade hammustamise põhjuseid. Uuringute tulemusena on välja pakutud erinevaid tegureid: pidamistingimused (põranda tüüp, asustustihedus, ventilatsioon, rikastusmaterjali vähesus, söötmine); sugupool; geneetilised tegurid; saba pikkus ja tervislik seisund jne, mis võivad põhjustada sellist käitumist, kuid ühtsele seisukohale pole siiani jõutud. Sellist ebanormaalset käitumist võivad vallandada väga erinevad faktorid, mida pole võimalik sageli tuvastada.

Üheks enamlevinud soovitusena sabade hammustamise vältimiseks, on rikastusmaterjalide kasutamine. Samas on uuringud näidanud, et nende vastu kaotavad sead ruttu huvi. Kõige efektiivsemaks tegevusmaterjaliks loetakse põhku, kuid selle kasutamine ei taga alati, et sabade hammustamine lõppeks. Samuti ei pruugi sigalate sõnnikueemaldussüsteemid tulla toime põhuga segunenud väljaheidete eemaldamisega. Eesti kontekstis suurendaks põhu kasutamine ka sigade Aafrika katku leviku riski.

Teise abinõuna nähakse agressiivselt käituvate loomade kõrvaldamist, mis eeldab aga suuremat arvu farmitöölisi, kes loomadel pidevalt silma peal hoiavad.

Kolmandaks sageli esile toodud soovitusena on sigade arvu vähendamine sulus, kuid teadusuuringud on andnud selles osas vastuolulisi tulemusi.

Olenemata sellest, et sabade hammustamise põhjused pole selged, pole kahtlust, et selline käitumine on ebasoovitav. Sabade hammustamine põhjustab sigadel kergeid kuni väga tõsiseid kahjustusi, kuni selleni, et saba on ära hammustatud kuni keha tagaosani, mistõttu tuleb siga eutaneerida. Seega suureneb sabade lõikamata jätmise tõttu sigade eutaneerimise osakaal sigalates. Kergemad sabahaavandid suurendavad aga nakkusohu riski. Haavandite raskusaste on kirjandusallikate andmetel positiivses seoses nii nakkuse ja põletiku tekkega kui ka juurdekasvu ja kehamassi alanemisega. Sabas tekkinud põletikuprotsessid võivad viia mädakolleteni tagakehas ja selgroo juures ning nakkuse edasi levides jõuda kopsudesse ja ka teistesse organitesse. Seega põhjustab sabade hammustamine hammustatud seal akuutset valu, mille pikemaajaliseks tagajärjeks on erinevad infektsioonid ja kehamassi alanemine.

Kui levinud on sabade hammustamine sigadel?

Sabade hammustamise esinemise kohta on saadud väga erinevaid tulemusi, mille põhjuseks on enamasti lahknevused andmete kogumise viisis ja sabade hammustamise erinevas defineerimises. Seega tuleb erinevate allikate käsitlemisel olla ettevaatlik, peab arvestama, kas registreeritakse kõiki või ainult raskeid hammustuskahjustusi. Samuti on mõnedes riikides reguleeritud alles jäetava saba pikkus. Sabade lõikamiseks kasutatakse erinevaid viise ja vahendeid ning füsioloogilise vastuse mõõtmine saba lõikamise protsessile on piiratud. Samas pole andmeid, et sabade lõikamine põhjustaks pikaajalist valu, mida põhjustab aga hammustamisest tekkinud põletikukolle.

Teadaolevalt on Soome üks kolmest EL-i riigist (lisaks Rootsile ja Leedule), kes kehtestas 2003. a EL-st veelgi karmima keelu ning sabade lõikamine on seal täielikult keelatud. Kolmandatest riikidest on sabaga sigade kasvatamine õnnestunud veel Norras ja Šveitsis. Lisaks on Soomes ja Rootsis ka mitmed sigade heaolunõuded karmimad kui EL-is ning tapamajadel on kohustus lihakontrolli käigus registreerida sabahammustused. Lisaks toimib Soomes ka tööstuste rahastatud vabatahtlik karjatervise süsteem (www.sikava.fi), kuhu kuulub enamik seafarme. Sikava raames kontrollib koolitatud karjatervise veterinaararst karja tervist (sh sabahammustusi) 4–6 korda aastas või 1x kord partii kohta.

Soome Lihainspektsiooni statistika järgi on Soome sigade sabakahjustuste tase aastatel 2016–2020 olnud 0,9–1%. Rootsi ja Norra tapamajades lihakontrolli käigus on saadud arvuks 4%. Soome Sikava süsteemi kohaselt 1–5%. Hiljutine uuring Soomes näitas, et tegelikkuses hammustatakse palju rohkemate sigade sabasid. Vaadeldi üle 14 000 sea ühes tapamajas ühe nädala jooksul ning leiti, et ainult 49,2% sabadest olid täielikult terved, 36,7% olid hammustused paranenud ja 14,1% esines värsked haavu (2,5% neist rasked kahjustused). Samas tapamajas uuriti sabade kahjustusi ka 2000. aastal, mil sabade lõikamine Soomes oli veel lubatud ning siis oli tervete sabadega 65,4% sigadest.

Ka riikides, kus sabade lõikamist senini praktiseeritakse, kõigub kahjustatud sabade osakaal suurel määral, 25–72%.

Seega näib, et kannibalismi probleem eksisteerib seakasvatuses olenemata sellest, kas sabasid lõigatakse või mitte ja ainuke võimalus loomade heaolu parandamiseks on üldiste pidamistingimuste parandamine. Sabade lõikamise täielik keelamine, muutmata pidamistingimusi ja -süsteemi, viib tõenäoliselt sabade hammustamise esinemise tõusule ja sel on negatiivne mõju nii heaolule kui farmi majandustulemustele.

Soome ja Rootsi autorid soovivad, et veterinaar ja loomakasvataja koostaksid koostöös farmipõhise tegevuskava ja jälgiksid sellest kinnipidamist.

Selline kava arvestaks kõiki olulisi kannibalismi riskitegureid ning näeks ette sabakahjustuste leviku jälgimist, ennetusmeetmete tõhususe hindamist ning sabahammustuste varajase avastamise ja sekkumise plaane. Ühe kõige olulisema faktorina märgitakse Soome uuringus seakasvatajate endi motiveerimist. Selles osas oleks Eestis kindlasti abi täiendavast heaolutoetusest, millest oleks võimalik katta osa kuludest, kui kasutatakse heaolu tõstvaid lahendusi, mis ületavad seadusandlikku miinimumi. Selle kõige juures tuleb siiski arvestada, et Eesti sealiha konkurentsivõime saab püsida vaid juhul, kui samasugused nõuded ja heaolustandardid kehtivad ka imporditud liha tootmisele.

Seega eeldab sabade lõikamisest täielikult loobumine olemasolevate pidamistingimuste olulist ümberkorraldamist, mis nõuab seakasvatajatelt suuri investeeringuid. Sigade heaolu parandamisse peavad panustama ka riik ja tarbijad. See tähendab, et riigi kohus on toetada selleks vajalikke investeeringuid ja lubada riiki ainult sellist sealiha, kus heaolunõuded on sarnaselt täidetud. Tarbijad peavad aga olema valmis sellise sealiha eest rohkem maksma.

Loe pikemalt

Hankkija Finnish Feed Innovations, <https://www.hankkija.com/tail-docking/>

Review: The tale of the Finnish pig tail – how to manage non-docked pigs? <https://doi.org/10.1016/j.animal.2021.100353>

Kasutatud kirjandus

- Wallgren, T.; Lundeheim, N.; Wallenbeck, A.; Westin, R.; Gunnarsson, S. *Rearing Pigs with Intact Tails—Experiences and Practical Solutions in Sweden*. *Animals* 2019, 9, 812.
- A. Valros, E. Välimäki, H. Nordgren, J. Vugts, E. Fàbrega, M. Heinonen *Intact tails as a welfare indicator in finishing pigs? Scoring of tail lesions and defining intact tails in undocked pigs at the abattoir*. *Frontiers in Veterinary Science*, 7 (2020), p. 405
- A. Valros, S. Ahlstrom, H. Rintala, T. Hakkinen, H. Saloniemi *The prevalence of tail damage in slaughter pigs in Finland and associations to carcass condemnations*. *Acta Agriculturae Scandinavica A*, 54 (2004), pp. 213-219

- S. Harley, S.J. More, N.E. O'Connell, A. Hanlon, D.L. Teixeira, L.A. Boyle *Evaluating the prevalence of tail biting and carcass condemnations in slaughter pigs in the Republic and Northern Ireland, and the potential of abattoir meat inspection as a welfare surveillance tool* *Veterinary Record*, 171 (2012), p.
- S. Harley, L.A. Boyle, N.E. O'Connell, S.J. More, D.L. Teixeira, A. Hanlon *Docking the value of pigmeat? Prevalence and financial implications of welfare lesions in Irish slaughter pigs* *Animal Welfare*, 23 (2014), pp.
- N. Van Staaveren, A.P. Vale, E.G. Manzanilla, D.L. Teixeira, C.L. Finol, A. Hanlon, L.A. Boyle *Relationship between tail lesions and lung health in slaughter pigs* *Preventive Veterinary Medicine*, 127 (2016), pp.
- D.L. Lemos Teixeira, S. Harley, A. Hanlon, N.E. O'Connell, S.J. More, E.C. Manzanilla, L.A. Boyle *Study on the association between tail lesion score, cold carcass weight, and viscera condemnations in slaughter pigs* *Frontiers in Veterinary Science*, 3 (2016), p. *ail lesions and lung health in slaughter pigs* *Preventive Veterinary Medicine*, 127 (2016), pp.
- A.L. Vom Brocke, C. Karnholz, D. Madey-Rindermann, M. Gaulty, C. Leeb, C. Winckler, L. Schrader, S. Dippel *Tail lesions in fattening pigs: relationships with postmortem meat inspection and influence of a tail biting management tool* *Animal*, 13 (2018), pp.
- Wallgren T, Lundeheim N, Wallenbeck A, Westin R, Gunnarsson S. *Rearing Pigs with Intact Tails-Experiences and Practical Solutions in Sweden*. *Animals (Basel)*. 2019;9(10):812. Published 2019 Oct 15. doi:10.3390/ani9100812